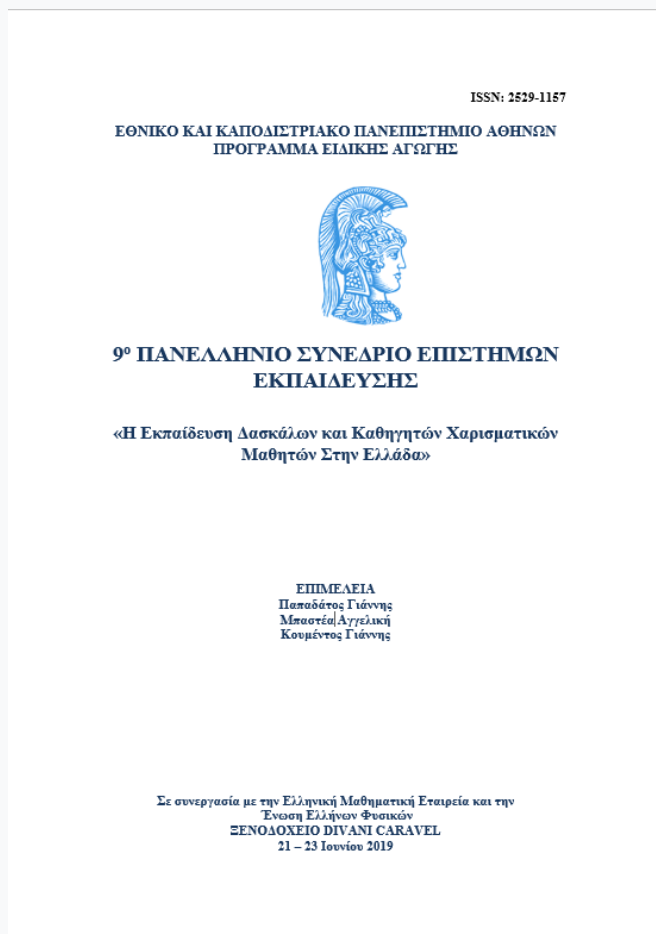

Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Τόμ. 9 (2019)

9ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Ο ρόλος των στυλ διαπαιδαγώγησης και των μορφών τελειοθρίας στην ψυχική υγεία των χαρισματικών παιδιών, εφήβων και ενηλίκων

Γεώργιος Κυνηγόπουλος

doi: [10.12681/edusc.3141](https://doi.org/10.12681/edusc.3141)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κυνηγόπουλος Γ. (2020). Ο ρόλος των στυλ διαπαιδαγώγησης και των μορφών τελειοθρίας στην ψυχική υγεία των χαρισματικών παιδιών, εφήβων και ενηλίκων. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 9, 394–404.
<https://doi.org/10.12681/edusc.3141>

Ο ρόλος των στυλ διαπαιδαγώγησης και των μορφών τελειοθηρίας στην ψυχική υγεία των χαρισματικών παιδιών, εφήβων και ενηλίκων

Γεώργιος Κυνηγόπουλος

Εκπαιδευτικός, Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

georgekynigopoulos@gmail.com

Περίληψη

Παρότι έχει διεξαχθεί πλήθος ερευνών για το ρόλο των στυλ διαπαιδαγώγησης στην ακαδημαϊκή επίδοση των εφήβων, οι έρευνες που μελετούν το ρόλο τόσο αυτών όσο και των μορφών τελειοθηρίας στην ψυχική υγεία των χαρισματικών ατόμων είναι ελάχιστες. Καθώς πρόσφατα ευρήματα ανέδειξαν την υψηλή νοημοσύνη σε δυνητικό παράγοντα αύξησης του ρίσκου εμφάνισης ορισμένων διαταραχών σε χαρισματικά άτομα, η παρούσα έρευνα εστιάζει στους παράγοντες που σχετίζονται με την ψυχική τους υγεία. Από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας προέκυψε ότι το υποστηρικτικό στυλ διαπαιδαγώγησης επηρεάζει θετικά την ψυχοκοινωνική προσαρμογή τόσο των χαρισματικών όσο και των μη χαρισματικών εφήβων. Αντίθετα, προέκυψε ότι το αυταρχικό στυλ διαπαιδαγώγησης σχετίζεται με υψηλότερο ποσοστό εμφάνισης ψυχοκοινωνικών διαταραχών μόνο στους χαρισματικούς. Επιπρόσθετα, αναδείχθηκε ότι το υποστηρικτικό στυλ σχετίζεται με θετικές μορφές τελειοθηρίας, ενώ το αυταρχικό με αρνητικές μορφές. Καθώς στους χαρισματικούς ενήλικες κύριο παράγοντα ικανοποίησης από τη ζωή αποτελεί η εργασία όταν είναι 28 ετών και η σύναψη συζυγικής σχέσης μετά τα 33, τα συμπεράσματα της παρούσας έρευνας περιλαμβάνουν προτάσεις συμβουλευτικής σε δύο άξονες. Ειδικότερα, προτείνονται υποστηρικτικές παρεμβάσεις σε γονείς χαρισματικών παιδιών για τη βελτίωση του στυλ διαπαιδαγώγησης τους και σε χαρισματικά άτομα για την καλλιέργεια της αντίληψης ότι τα λάθη δε συνιστούν αποτυχίες αλλά μέρος της διαδικασίας μάθησης.

Λέξεις-Κλειδιά

στυλ διαπαιδαγώγησης; τελειοθηρία; χαρισματικότητα; ψυχική υγεία

Abstract

Although much research has been conducted on the role of parenting styles in the academic performance of adolescents, relevant research examining the role of these along with the dimensions of perfectionism in the mental health of gifted individuals is scarce. As high intelligence can potentially increase the risk for specific disorders in gifted individuals, the present study focuses on factors related to their mental health. A review of the literature showed that the authoritative parenting style positively influences the psychosocial adjustment of both gifted and non-gifted adolescents. Instead, it emerged that the authoritarian parenting style is associated with a higher incidence of psychosocial disorders only in gifted adolescents. Moreover, it was found that the authoritative style is associated with positive dimensions of

perfectionism, while the authoritarian style is associated with negative dimensions. Since work and marital status constitute the major contributors to life satisfaction in gifted adults aged 28 and 33 or older, respectively, the findings of this study include two perspectives for counseling interventions. In particular, supportive interventions are proposed for parents of gifted children to improve their parenting style and for gifted individuals to cultivate the mindset that mistakes are not failures but part of the learning process.

Keywords

parenting styles; perfectionism; giftedness; mental health

Εισαγωγή

Σύμφωνα με την πρόσφατη έρευνα των Karpinski, Kolb, Tetreault και Borowski (2018), η υψηλή νοημοσύνη θεωρείται ευρέως ότι αποτελεί παράγοντα πρόβλεψης θετικών αποτελεσμάτων, στα οποία συμπεριλαμβάνονται οι ακαδημαϊκές επιτυχίες. Ωστόσο, όπως αναφέρουν, λίγα ήταν γνωστά μέχρι πρότινος για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο σχετικός πληθυσμός. Στην έρευνα τους σε δείγμα 3715 μελών της Αμερικανικής Mensa παρατήρησαν ότι τα άτομα με υψηλό νοητικό δυναμικό διαθέτουν μια ικανότητα υπερδιέγερσης, σε διάφορους τομείς, η οποία μπορεί να αποτελεί παράγοντα προδιάθεσης για ορισμένες καταστάσεις ψυχολογίας και φυσιολογίας. Ειδικότερα, διαπίστωσαν ότι η υψηλή νοημοσύνη αποτελεί δυνητικό παράγοντα αύξησης του ρίσκου εμφάνισης διαταραχών όπως η υπαρξιακή κατάθλιψη και το γενικευμένο άγχος καθώς επίσης και αλλεργιών, περιβαλλοντικών και τροφικών, προτείνοντας περαιτέρω διερεύνηση γύρω από το πώς μπορεί να εξυπηρετηθεί αυτός ο πληθυσμός.

Αντίστοιχα με τα ανωτέρω, όπως αναδεικνύεται από τη συστηματική ανασκόπηση της βιβλιογραφίας των Masud, Thurasamy και Ahmad (2014), υφίσταται ένα σημαντικό και αυξανόμενο πλήθος ερευνών τα τελευταία είκοσι χρόνια γύρω από το ρόλο των στυλ διαπαιδαγώγησης στην ακαδημαϊκή επίδοση των εφήβων. Παρότι στις έρευνες αυτές διαπιστώνεται ότι τα στυλ διαπαιδαγώγησης διαφοροποιούν τις ακαδημαϊκές επιδόσεις των εφήβων, δεν υφίσταται ανάλογο πλήθος ερευνών γύρω από τη σχέση των πρώτων με την ψυχική τους υγεία.

Δεδομένου ότι τα στυλ διαπαιδαγώγησης των γονέων επηρεάζουν την ψυχική υγεία των παιδιών, όπως προέκυψε από την βιβλιογραφική ανασκόπηση που διεξήγαγε η Singh (2017), χρήζει περαιτέρω διερεύνησης η σχέση μεταξύ στυλ διαπαιδαγώγησης και ψυχικής υγείας στα άτομα με υψηλό νοητικό δυναμικό. Περαιτέρω διερεύνησης χρήζει και η σχέση ανάμεσα στα στυλ διαπαιδαγώγησης και τις μορφές τελειοθρησίας αλλά και ο ρόλος καθεμίας εξ αυτών στην ψυχική υγεία των χαρισματικών ατόμων, καθώς οι σχετικές έρευνες είναι ελάχιστες.

Για όλους τους προαναφερθέντες λόγους, σκοπό της παρούσας έρευνας αποτελεί ο προσδιορισμός του ρόλου των στυλ διαπαιδαγώγησης και των μορφών τελειοθρησίας στην ψυχική υγεία των χαρισματικών παιδιών, εφήβων και ενηλίκων. Ειδικότερα, ως ερευνητικοί στόχοι τέθηκαν οι εξής:

ΕΣ1. Η διερεύνηση της επίδρασης του φύλου και του στυλ διαπαιδαγώγησης του γονέα στην ψυχοκοινωνική προσαρμογή των εφήβων.

ΕΣ2. Η διερεύνηση της επίδρασης του στυλ διαπαιδαγώγησης του γονέα στην ψυχοκοινωνική προσαρμογή των μη χαρισματικών εφήβων.

ΕΣ3. Η διερεύνηση της επίδρασης του στυλ διαπαιδαγώγησης του γονέα στην ψυχοκοινωνική προσαρμογή των χαρισματικών εφήβων.

ΕΣ4. Να εξεταστεί η συσχέτιση ανάμεσα στα στυλ διαπαιδαγώγησης και στις μορφές τελειοθηρίας των γονέων.

ΕΣ5. Να εξεταστεί η συσχέτιση ανάμεσα στις μορφές τελειοθηρίας και την ψυχική υγεία των χαρισματικών μαθητών.

ΕΣ6. Η διερεύνηση στους ενήλικες της επίδρασης της χαρισματικότητας στους παράγοντες ικανοποίησης από τη ζωή.

Με βάση τα ανωτέρω, η παρούσα εργασία μπορεί να αξιοποιηθεί για την περαιτέρω έρευνα γύρω από το ρόλο των στυλ διαπαιδαγώγησης και των μορφών τελειοθηρίας στην ψυχική υγεία των χαρισματικών ατόμων όπως και για το σχεδιασμό παρεμβάσεων συμβουλευτικής τόσο στους γονείς τους όσο και σε αυτά.

Στυλ διαπαιδαγώγησης

Σύμφωνα με την ευρέως διαδεδομένη θεώρηση των Maccoby και Martin (1983), η έννοια ‘στυλ διαπαιδαγώγησης’ ορίζεται από τις δύο διαστάσεις που τη συγκροτούν: το βαθμό και τρόπο άσκησης ελέγχου και το βαθμό ανταπόκρισης με ζεστασιά, των γονέων προς τα παιδιά τους. Οι διαφοροποιήσεις που παρατηρούνται στους γονείς σε καθεμία από τις δύο διαστάσεις αυτές έχουν οδηγήσει στην καθιέρωση τεσσάρων στυλ διαπαιδαγώγησης, τα οποία είναι το υποστηρικτικό, το αυταρχικό, το επιτρεπτικό και το αμέτοχο (Γράφημα 1).

Γράφημα 1. Τα τέσσερα στυλ διαπαιδαγώγησης

Οι γονείς που αντανακλούν ένα αυταρχικό στυλ διαπαιδαγώγησης θέτουν κανόνες χωρίς να εξηγούν τους λόγους, αναμένουν από τα παιδιά υπακοή σε εντολές και τα επιπλήττουν σε αποτυχίες ακολουθίας των εντολών τους. Δηλαδή, εκφράζουν υψηλές απαιτήσεις προς τα παιδιά για συμμόρφωση και αυτοέλεγχο διαθέτοντας παράλληλα χαμηλά επίπεδα ευαισθησίας για τη συναισθηματική στήριξή τους.

Αντίθετα, οι γονείς που λειτουργούν με ένα επιτρεπτικό στυλ διαπαιδαγώγησης θέτουν λίγα ή ασυνεπή όρια και προσδοκίες, σπάνια πειθαρχούν τα παιδιά τους, αποφεύγουν την αντιπαράθεση και συμπεριφέρονται σε αυτά περισσότερο ως φίλοι παρά ως γονείς. Με άλλα λόγια, επιτρέπουν σε αυτά να λαμβάνουν τις δικές τους αποφάσεις και να ρυθμίζουν τα ίδια τη συμπεριφορά τους ασκώντας ελάχιστο έλεγχο.

Συνδυάζοντας στοιχεία των ανωτέρω, οι γονείς με υποστηρικτικό στυλ διαπαιδαγώγησης θέτουν υψηλά πρότυπα στα παιδιά, συζητούν, ακούν και ενθαρρύνουν εναλλακτικές, συγχωρώντας τα όταν δεν ενεργούν όπως προσδοκούν οι ίδιοι. Διακρίνονται δηλαδή για τις αυξημένες προσδοκίες και τα υψηλά επίπεδα ανταπόκρισης με ζεστασιά.

Ενώ αρχικά η Baumrind περιέγραψε το 1973 τα τρία προαναφερόμενα στυλ, αργότερα διατυπώθηκε η άποψη ότι υπάρχει και ένα τέταρτο, το αμέτοχο στυλ, το οποίο συμπληρώνει και τη θεώρηση δύο διαστάσεων της έννοιας 'στυλ διαπαιδαγώγησης'. Η αμέτοχη διαπαιδαγώγηση σχετίζεται με χαμηλή επικοινωνία, χαμηλές απαιτήσεις, χαμηλή ανταπόκριση και χαμηλή συμμετοχή στη ζωή των παιδιών.

Προκειμένου να καταστούν εφικτές έρευνες που διερευνούν τη σχέση των στυλ διαπαιδαγώγησης με άλλες έννοιες, όπως η τελειοθηρία, έχουν αναπτυχθεί σχετικά εργαλεία αξιολόγησης, με το Parental Authority Questionnaire (Buri, 1991) να αποτελεί το πλέον ευρέως διαδεδομένο βάσει αναφορών. Το εργαλείο αυτό αφορά τα στυλ διαπαιδαγώγησης υποστηρικτικό, αυταρχικό και επιτρεπτικό.

Μορφές τελειοθηρίας

Στις πρώτες εννοιολογικές θεωρήσεις της τελειοθηρίας που συναντώνται στη βιβλιογραφία διατυπώνονταν η άποψη ότι η τελειοθηρία αποτελεί μια μονοδιάστατη έννοια (Burns, 1980). Ωστόσο, πιο πρόσφατες απόψεις που υιοθετούνται ολοένα και περισσότερο απηχούν την ιδέα ότι η τελειοθηρία είναι πολυδιάστατη από τη φύση της (Frost, Marten, Lahart και Rosenblate, 1990, Hewitt, Flett, Turnbull-Donovan και Mikail, 1991). Απόδειξη της αποδοχής των τελευταίων αποτελεί η ευρεία αξιοποίηση δύο εργαλείων αξιολόγησης του επιπέδου των επιμέρους μορφών της από τους ερευνητές και οι εισηγήσεις ότι οι άνθρωποι μπορούν να διαχωριστούν σε κατηγορίες ανάλογα με το βαθμό και το είδος τελειοθηρίας που επιδεικνύουν.

Σύμφωνα με την κλίμακα που συγκροτεί το εργαλείο Frost Multidimensional Perfectionism Scale (Frost και συν., 1990), υπάρχουν έξι διαστάσεις που καθορίζουν την τελειοθηρία. Οι διαστάσεις αυτές είναι: α) οι ανησυχίες για λάθη, β) οι αμφιβολίες για ενέργειες, γ) η οργάνωση και η τάξη, δ) τα προσωπικά ιδανικά, ε) οι προσδοκίες των γονέων, και στ) οι επικρίσεις των γονέων.

Κατά μια άλλη προσέγγιση, που εδράζεται στην κλίμακα που περιλαμβάνει το εργαλείο Multidimensional Perfectionism Scale των Hewitt και συν. (1991), οι διαστάσεις που περιγράφουν την τελειοθηρία είναι τρεις: α) η προσανατολισμένη

προς τον εαυτό, β) η προσανατολισμένη προς τους άλλους, και γ) η κοινωνικά υπαγορευμένη.

Συμπληρωματικά ως προς τα παραπάνω, ο Hamachek (1978) είχε εισηγηθεί ωρίτερα ότι μπορούμε με κριτήριο την τελειοθηρία να διακρίνουμε τρεις κατηγορίες ανθρώπων: τους υγιώς τελειοθηρικούς, τους νευρωτικά τελειοθηρικούς και τους μη τελειοθηρικούς. Οι υγιώς τελειοθηρικοί αντλούν πραγματική αίσθηση ευχαρίστησης από τους κόπους μιας δύσκολης προσπάθειας. Παράλληλα, αισθάνονται ότι μπορούν ελεύθερα να μειώνουν την ακρίβεια μιας προσπάθειας τους όταν η κατάσταση το επιτρέπει. Οι νευρωτικά τελειοθηρικοί δεν διαθέτουν την ικανότητα να αισθάνονται ικανοποίηση καθώς στα δικά τους μάτια φαίνεται ότι οι ενέργειές τους δεν είναι ποτέ αρκετά καλές για να δικαιολογούν αυτό το συναίσθημα. Τέλος, οι μη τελειοθηρικοί διακρίνονται από τους υπόλοιπους από το γεγονός ότι δε θέτουν υψηλούς στόχους ή στόχους με αυξημένο επίπεδο δυσκολίας.

Χαρισματικά άτομα

Ιστορικά, οι έρευνες γύρω από τα χαρισματικά άτομα ξεκίνησαν κατά βάση το 1921, που αποτελεί το έτος έναρξης της διαχρονικής μελέτης του Terman. Σε αυτή, ο Terman εστίασε στην εξέλιξη περισσότερων από 1000 χαρισματικών παιδιών (Terman, 1926). Έκτοτε, οι έρευνες γύρω από τη χαρισματικότητα εστίασαν κυρίως στην ηλικιακή ομάδα των παιδιών σε μια προσπάθεια ανάδειξης της εκπαίδευσης που είναι κατάλληλη για χαρισματικούς μαθητές. Η εστίαση σε αυτή την ηλικιακή ομάδα από την πλειοψηφία των ερευνητών αντανακλάται στους ορισμούς που έχουν προταθεί για την έννοια της χαρισματικότητας και συμπεριλαμβάνονται στα σχετικά άρθρα. Τυπικό παράδειγμα αυτής της εστίασης αποτελεί η αναφορά και χρήση του δείκτη νοημοσύνης ως κύριο στοιχείο προσδιορισμού της χαρισματικότητας ατόμων σε παιδική ηλικία.

Ωστόσο, έρευνες σε άλλες ηλικιακές ομάδες, ιδίως μετά το 2000, ανέδειξαν την ύπαρξη άλλων, εξίσου σημαντικών, στοιχείων προσδιορισμού της χαρισματικότητας εφήβων και ενηλίκων. Τέτοια στοιχεία αποτελούν η κατάταξη στο σύνολο της τάξης ή η λήψη ακαδημαϊκού βραβείου στο λύκειο και τα επιτεύγματα μετά τα 18, στους εφήβους και τους ενήλικες αντίστοιχα (Rinn και Bishop, 2015).

Για την παροχή λοιπόν μιας ενοποιημένης, ευρύτερης κατανόησης του τι σημαίνει χαρισματικότητα, παραθέτουμε εδώ τον ορισμό που εισηγήθηκαν οι Subotnik, Olszewski-Kubilius και Worrell (2011):

«Η χαρισματικότητα (α) αντικατοπτρίζει τις αξίες της κοινωνίας, (β) καθίσταται τυπικά έκδηλη μέσα από απτά αποτελέσματα, ιδίως στην ενηλικίωση, (γ) συγκεκριμενοποιείται σε τομείς προσπάθειας, δ) είναι το αποτέλεσμα της συνένωσης βιολογικών, παιδαγωγικών, ψυχολογικών και ψυχοκοινωνικών παραγόντων, και (ε) αποτελεί αναφορά όχι μόνο σε σχέση με το συνηθισμένο (π.χ. ένα παιδί με εξαιρετική ικανότητα τέχνης σε σύγκριση με τους συνομηλίκους του) αλλά και με το ασύνηθες (π.χ. ένας καλλιτέχνης που φέρνει επανάσταση σε ένα είδος τέχνης).»

Μεθοδολογία έρευνας

Για τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας καθιερώθηκαν ορισμένα κριτήρια επιλογής επιστημονικών δημοσιεύσεων προς μελέτη από τη συναφή βιβλιογραφία. Καταρχάς, πηγές εντοπισμού τους αποτέλεσαν οι βιβλιογραφικές βάσεις δεδομένων Google Scholar, ERIC, Taylor and Francis, και Sage Journals. Σε αυτές αναζητήθηκαν άρθρα με χρονολογία δημοσίευσης μεταξύ 2004 και 2018. Κριτήριο φιλτραρίσματος των υποψήφιων άρθρων αποτέλεσαν οι εξής, συναφείς με την έρευνα, σύνθετοι όροι αναζήτησης: α) “parenting styles” AND “gifted”, β) “parenting styles” AND “multidimensional perfectionism”, γ) “ multidimensional perfectionism” AND “gifted”, και δ) “gifted adults” AND “life satisfaction”. Σημειώνεται ότι εναλλακτικά της λέξης-κλειδί “gifted”, όπου αναφέρεται παραπάνω, χρησιμοποιήθηκε και η φράση “high ability”.

Η συνδυαστική εφαρμογή των παραπάνω κριτηρίων είχε ως αποτέλεσμα την ανάκτηση 10 συναφών άρθρων, τα οποία αποτέλεσαν το δείγμα της παρούσας έρευνας. Συγκεκριμένα, διαπιστώθηκε ότι 3 άρθρα ικανοποιούσαν το κριτήριο “parenting styles” AND “gifted”, 3 άρθρα το κριτήριο “parenting styles” AND “perfectionism”, 6 το κριτήριο “perfectionism” AND “gifted” και 2 το κριτήριο “gifted adults” AND “life satisfaction”. Τα άρθρα που τελικά αποτέλεσαν το δείγμα της παρούσας έρευνας παρουσιάζονται στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1. Άρθρα με αναφορές σε τουλάχιστον δύο όρους-έννοιες της έρευνας

	parenting styles AND gifted	parenting styles AND perfectionism	perfectionism AND gifted	gifted adults AND life satisfaction
Azizi και Besharat (2011)		X		
Basirion, Majid και Jelas (2014)	X	X	X	
Chan (2009)			X	
Dixon, Lapsley και Hanchon (2004)			X	
Dwairy (2004)	X			
Miller, Lambert και Speirs Neumeister (2012)	X	X	X	
Perrone, K.M., Jackson, Wright, Ksiazak και Perrone, P. A. (2007)				X
Rinn και Bishop (2015)				X
Rudasill, Adelson, Callahan, Houlihan και	X			

Μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας συλλογής δεδομένων που πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με τα ανωτέρω διεξήχθη ποιοτική ανάλυση τους. Από την ποιοτική ανάλυση του περιεχομένου των επιλεγθέντων άρθρων προέκυψαν τα ερευνητικά αποτελέσματα που παρουσιάζονται στην επόμενη ενότητα.

Αποτελέσματα

Ως προς τον ερευνητικό στόχο ΕΣ1, διαπιστώθηκε ότι το φύλο του γονέα όταν εκδηλώνει ένα στυλ διαπαιδαγώγησης δε διαφοροποιεί την ψυχοκοινωνική προσαρμογή του εφήβου (Dwairy, 2004, Yazdani και Daryei, 2016, Rudasill και συν. 2013). Αναλυτικότερα, στο σύνολο του μαθητικού πληθυσμού, διαπιστώθηκε ότι οι έφηβοι επιδεικνύουν υψηλή ψυχοκοινωνική προσαρμογή όταν τόσο οι μητέρες όσο και οι πατέρες διαθέτουν υποστηρικτικό στυλ διαπαιδαγώγησης. Αντίστοιχα, επιδεικνύουν μέτρια ψυχοκοινωνική προσαρμογή όταν οι γονείς τους διαθέτουν αυταρχικό στυλ και χαμηλή προσαρμογή όταν το στυλ των γονέων είναι επιτρεπτικό.

Σχετικά με τον ερευνητικό στόχο ΕΣ2, αναδείχθηκε ότι το υποστηρικτικό στυλ διαπαιδαγώγησης επηρεάζει θετικά την ψυχοκοινωνική προσαρμογή των μη χαρισματικών μαθητών (Yazdani και Daryei, 2016). Επιπρόσθετα, διαπιστώθηκε ότι το αυταρχικό στυλ διαπαιδαγώγησης δεν επηρεάζει ούτε αρνητικά ούτε θετικά την ψυχοκοινωνική προσαρμογή των μη χαρισματικών μαθητών.

Αναφορικά με τον ερευνητικό στόχο ΕΣ3, προέκυψε ότι το υποστηρικτικό στυλ διαπαιδαγώγησης επηρεάζει θετικά την ψυχοκοινωνική προσαρμογή των χαρισματικών μαθητών (Yazdani και Daryei, 2016). Επιπλέον, αναδείχθηκε ότι το αυταρχικό στυλ διαπαιδαγώγησης επιδρά αρνητικά στην ψυχοκοινωνική προσαρμογή των χαρισματικών μαθητών. Ειδικότερα, διαπιστώθηκε ότι οι αρνητικές επιδράσεις του αυταρχικού στυλ διαπαιδαγώγησης σε χαρισματικά άτομα είναι δύο ειδών: τόσο ως προς τον εαυτό τους όσο και προς τους γονείς τους (Dwairy, 2004). Στις πρώτες συγκαταλέγονται η χαμηλή αυτοεκτίμηση και η αύξηση της πιθανότητας διαταραχών ταυτότητας, άγχους, κατάθλιψης, σχέσεων αλλά και φοβιών. Οι δεύτερες αφορούν κυρίως την αρνητική στάση των χαρισματικών εφήβων προς τους γονείς τους.

Ως προς τον ερευνητικό στόχο ΕΣ4, διαπιστώθηκε ότι, ανεξαρτήτως φύλου, το υποστηρικτικό στυλ διαπαιδαγώγησης σχετίζεται με θετικές μορφές τελειοθρίας στον ίδιο το γονέα (Basirion και συν., 2014). Αντίστοιχα, προέκυψε ότι το αυταρχικό στυλ διαπαιδαγώγησης σχετίζεται με αρνητικές μορφές τελειοθρίας στο γονέα. Ειδικότερα, διαπιστώθηκε ότι οι γονείς με αυταρχικό στυλ διαπαιδαγώγησης χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό κοινωνικά υπαγορευμένης τελειοθρίας (Azizi και Besharat, 2011, Miller και συν., 2012). Επιπρόσθετα, παρατηρήθηκε στις μητέρες με αυταρχικό στυλ διαπαιδαγώγησης ότι χαρακτηρίζονται και από υψηλό βαθμό τελειοθρίας προσανατολισμένης προς τους άλλους. Αντίθετα, οι γονείς που εκδηλώνουν επιτρεπτικό στυλ διαπαιδαγώγησης χαρακτηρίζονται από υψηλότερο βαθμό τελειοθρίας προσανατολισμένης προς τον εαυτό και χαμηλότερο βαθμό κοινωνικά υπαγορευμένης.

Σχετικά με τον ερευνητικό στόχο ΕΣ5, προέκυψε ότι οι διαφορετικές μορφές τελειοθρίας διαφοροποιούν τους χαρισματικούς μαθητές σε υγιώς τελειοθηρικούς, νευρωτικά τελειοθηρικούς και μη τελειοθηρικούς (Dixon και συν., 2004). Αναλυτικότερα, στους υγιώς τελειοθηρικούς χαρισματικούς μαθητές οι ανησυχίες για λάθη και οι αμφιβολίες γύρω από ενέργειες είναι λίγες. Παράλληλα, διακρίνονται για τα υψηλά προσωπικά ιδανικά και επίπεδα οργάνωσης και τάξης. Συγχρόνως, οι επικρίσεις των γονέων προς αυτούς είναι λίγες. Αντίθετα, στους νευρωτικά τελειοθηρικούς χαρισματικούς μαθητές οι ανησυχίες για λάθη και οι αμφιβολίες γύρω από ενέργειες είναι πολλές, όπως πολλές είναι και οι επικρίσεις των γονέων προς αυτούς. Τέλος, στους μη τελειοθηρικούς χαρισματικούς μαθητές παρατηρούνται χαμηλά επίπεδα τελειοθρίας σε όλες τις μορφές.

Αναφορικά με τον ερευνητικό στόχο ΕΣ6, διαπιστώθηκε ότι η ύπαρξη χαρισματικότητας διαφοροποιεί τους παράγοντες ικανοποίησης από τη ζωή στους ενήλικες (Rinn και Bishop, 2015). Για παράδειγμα, οι μη χαρισματικοί ενήλικες ηλικίας 28 ετών αντλούν ικανοποίηση κυρίως από τον εαυτό και τους φίλους. Αντίθετα, οι χαρισματικοί ενήλικες ηλικίας 28 ετών αντλούν ικανοποίηση πρωτίστως από την εργασία και λιγότερο από την αναψυχή, για παράδειγμα, όντας επιχειρηματίες ή σε θέσεις ηγεσίας με υψηλό επίπεδο αυτονομίας στη λήψη αποφάσεων. Εστιάζοντας περισσότερο στους χαρισματικούς ενήλικες και στους παράγοντες ικανοποίησης τους, προέκυψε ότι τέτοιους αποτελούν η συντροφικότητα και η εύρεση νοήματος για την ύπαρξη τους στις ηλικίες μεταξύ 33 και 35. Στη συνέχεια, και ενόσω είναι ηλικιακά μεταξύ 36 και 39, παράγοντες ικανοποίησης αποτελούν το επίπεδο συζυγικής δέσμευσης και οι κοινωνικές τους σχέσεις (Perrone και συν., 2007, Rinn και Bishop, 2015).

Κατά αναλογία με τη διαφοροποίηση χαρισματικών και μη ενηλίκων στους παράγοντες ικανοποίησης τους όταν είναι 28 ετών, διαφοροποίηση προέκυψε και στα κριτήρια προτίμησης συντρόφου. Σε ηλικίες έως 35 ετών, οι χαρισματικοί ενήλικες προτιμούν συντρόφους υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης οι οποίοι είναι όμοιοι με αυτούς. Αντίθετα, οι μη χαρισματικοί ενήλικες προτιμούν συντρόφους με κριτήρια όπως τη φυσική υγεία, την εισοδηματική ικανότητα, την κληρονομικότητα, τη νοικοκυροσύνη, τη σχέση με τη θρησκεία, το αν θέλουν παιδιά και το να είναι αντίθετοι από τους ίδιους.

Συμπεράσματα

Στην παρούσα έρευνα διερευνήθηκε ο ρόλος των στυλ διαπαιδαγώγησης και των μορφών τελειοθρίας στην ψυχική υγεία των χαρισματικών ατόμων, μέσω ενός συνόλου 10 άρθρων της βιβλιογραφίας που επιλέχθηκαν σύμφωνα με τη μεθοδολογία που προαναφέρθηκε.

Από τη μελέτη των άρθρων αυτών προέκυψε ότι τα στυλ διαπαιδαγώγησης επηρεάζουν την ψυχική υγεία των εφήβων. Διαπιστώθηκε ότι το υποστηρικτικό στυλ διαπαιδαγώγησης σχετίζεται με υψηλή ψυχοκοινωνική προσαρμογή σε όλους τους εφήβους, χαρισματικούς και μη. Αντίθετα, αναδείχθηκε ότι το αυταρχικό στυλ διαπαιδαγώγησης επηρεάζει αρνητικά την ψυχοκοινωνική προσαρμογή μόνο των χαρισματικών μαθητών.

Επιπρόσθετα, διαπιστώθηκε ότι η εκδήλωση αυταρχικού στυλ διαπαιδαγώγησης προς χαρισματικά άτομα σχετίζεται με αρνητικές επιδράσεις στην ψυχική τους υγεία,

αυξάνοντας την πιθανότητα διαταραχών κατάθλιψης, άγχους και σχέσεων. Παράλληλα, προέκυψε ότι οι γονείς με αυταρχικό στυλ διαπαιδαγώγησης χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό κοινωνικά υπαγορευμένης τελειοθρίας, με τις σχετικές μητέρες να εμφανίζουν συγχρόνως υψηλό επίπεδο τελειοθρίας προς τους άλλους.

Συμπληρωματικά, από τη μελέτη των ερευνητικών δεδομένων προέκυψε ότι τα υψηλά επίπεδα οργάνωσης και τάξης καθώς επίσης και η ύπαρξη υψηλών προσωπικών ιδανικών αποτελούν θετικές μορφές τελειοθρίας και συναντώνται σε υγιώς τελειοθηρικούς χαρισματικούς ανθρώπους. Αντίθετα, διαπιστώθηκε ότι οι υπερβολικές ανησυχίες και αμφιβολίες για λάθη και ενέργειες, αντίστοιχα, καθώς επίσης και οι πολλές επικρίσεις από τους γονείς αποτελούν αρνητικές μορφές τελειοθρίας που συναντώνται σε νευρωτικά τελειοθηρικούς χαρισματικούς ανθρώπους.

Τέλος, διαπιστώθηκε ότι οι παράγοντες ικανοποίησης των χαρισματικών ατόμων από τη ζωή διαφοροποιούνται ανάλογα με την ηλικία τους. Δηλαδή, στα 28 δηλώνουν ότι αντλούν ικανοποίηση περισσότερο από την εργασία και λιγότερο από αναψυχή, ενώ μετά τα 33 από την εύρεση νοήματος, τη συντροφικότητα και τη σύναψη συζυγικής σχέσης, κατά προτίμηση με άτομα υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης.

Τα ευρήματα αυτά αποτελούν τη βάση διατύπωσης προτάσεων συμβουλευτικής για τη μείωση του ρίσκου εμφάνισης διαταραχών στα άτομα με υψηλό νοητικό δυναμικό και τη μεγιστοποίηση της ικανοποίησης τους από τη ζωή. Ως προς τους γονείς των χαρισματικών μαθητών, προτείνονται παρεμβάσεις συμβουλευτικής για τη βελτίωση του στυλ διαπαιδαγώγησής τους. Για παράδειγμα, οι παρεμβάσεις αυτές μπορεί να εστιάζουν στη μείωση στους γονείς των στοιχείων αυταρχικής διαπαιδαγώγησης και στην αύξηση των στοιχείων υποστηρικτικής διαπαιδαγώγησης, όπως αμφότερες περιγράφηκαν παραπάνω. Ειδικότερα, παρεμβάσεις οι οποίες στοχεύουν στη μείωση των επικρίσεων προς χαρισματικά παιδιά μπορεί να τα καθιστούν περισσότερο τελειοθηρικά υγιή. Ως προς τα ίδια τα χαρισματικά άτομα, προτείνονται παρεμβάσεις που τα καθιστούν ικανά να αναζητούν κοινωνική στήριξη όταν ευρίσκονται σε περιβάλλοντα αυταρχικής διαπαιδαγώγησης και προωθούν σε αυτά την ευέλικτη αντίληψη ότι τα λάθη δε συνιστούν αποτυχίες αλλά μέρος της διαδικασίας μάθησης. Παράλληλα, προτείνονται παρεμβάσεις προσδιορισμού δραστηριοτήτων χαλάρωσης και αναψυχής στις οποίες τα χαρισματικά άτομα δεν αισθάνονται πίεση επίτευξης καθώς και εκμάθησης τρόπων αποτελεσματικής επικοινωνίας των συναισθημάτων τους.

Τέλος, προτείνεται οι ανωτέρω παρεμβάσεις συμβουλευτικής να συνδυαστούν με έρευνες αξιολόγησης των στυλ διαπαιδαγώγησης και των μορφών τελειοθρίας των συμμετεχόντων, πριν και μετά από κάθε παρέμβαση, ώστε τα αποτελέσματα αυτών να αξιοποιηθούν από την επιστημονική κοινότητα.

Βιβλιογραφία

- Azizi, K., & Besharat, M. A. (2011). The relationship between parental perfectionism and parenting styles. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, *15*, 1484-1487.
- Basirion, Z., Majid, R. A., & Jelas, Z. M. (2014). Big Five personality factors, perceived parenting styles, and perfectionism among academically gifted students. *Asian Social Science*, *10*(4), 8.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 887-907.
- Buri, J. R. (1991). Parental authority questionnaire. *Journal of Personality Assessment*, *57*(1), 110-119.
- Burns, D. D. (1980). The perfectionist script for self-defeat. *Psychology Today*, 34-52.
- Chan, D. W. (2009). Dimensionality and typology of perfectionism: The use of the Frost Multidimensional Perfectionism Scale with Chinese gifted students in Hong Kong. *Gifted Child Quarterly*, *53*(3), 174-187.
- Dixon, F. A., Lapsley, D. K., & Hanchon, T. A. (2004). An empirical typology of perfectionism in gifted adolescents. *Gifted Child Quarterly*, *48*(2), 95-106.
- Dwairy, M. (2004). Parenting styles and mental health of Arab gifted adolescents. *Gifted Child Quarterly*, *48*(4), 275-286.
- Frost, R. O., Marten, P., Lahart, C., & Rosenblate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. *Cognitive Therapy and Research*, *14*(5), 449-468.
- Hamachek, D. E. (1978). Psychodynamics of normal and neurotic perfectionism. *Psychology: A Journal of Human Behavior*.
- Hewitt, P. L., Flett, G. L., Turnbull-Donovan, W., & Mikail, S. F. (1991). The Multidimensional Perfectionism Scale: Reliability, validity, and psychometric properties in psychiatric samples. *Psychological Assessment: A Journal of Consulting and Clinical Psychology*, *3*(3), 464.
- Karpinski, R. I., Kolb, A. M. K., Tetreault, N. A., & Borowski, T. B. (2018). High intelligence: A risk factor for psychological and physiological overexcitabilities. *Intelligence*, *66*, 8-23.
- Maccoby, E. E., & Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of the family: parent-child interaction. *Handbook of child psychology: formerly Carmichael's Manual of child psychology/Paul H. Mussen, editor*.
- Masud, H., Thurasamy, R., & Ahmad, M. S. (2015). Parenting styles and academic achievement of young adolescents: A systematic literature review. *Quality & Quantity*, *49*(6), 2411-2433.
- Miller, A. L., Lambert, A. D., & Speirs Neumeister, K. L. (2012). Parenting style, perfectionism, and creativity in high-ability and high-achieving young adults. *Journal for the Education of the Gifted*, *35*(4), 344-365.
- Perrone, K. M., Jackson, V. J., Wright, S. L., Ksiazak, T. M., & Perrone, P. A. (2007). Perfectionism, achievement, life satisfaction, and attributions of success among gifted adults. *Advanced Development Journal: A Journal on Adult Giftedness*, *11*, 106-123.

Rinn, A. N., & Bishop, J. (2015). Gifted adults: A systematic review and analysis of the literature. *Gifted Child Quarterly*, 59(4), 213-235.

Rudasill, K. M., Adelson, J. L., Callahan, C. M., Houlihan, D. V., & Keizer, B. M. (2013). Gifted students' perceptions of parenting styles: Associations with cognitive ability, sex, race, and age. *Gifted Child Quarterly*, 57(1), 15-24.

Singh, S. (2017). Parenting style in relation to children's mental health and self-esteem: A review of literature. *Indian Journal of Health & Wellbeing*, 8(12).

Subotnik, R. F., Olszewski-Kubilius, P., & Worrell, F. C. (2011). Rethinking giftedness and gifted education: A proposed direction forward based on psychological science. *Psychological science in the public interest*, 12(1), 3-54.

Terman, L. M. (Ed.). (1926). *Genetic studies of genius: volume 1: Mental and physical traits of a thousand gifted children*. Stanford University Press.

Yazdani, S., & Daryei, G. (2016). Parenting styles and psychosocial adjustment of gifted and normal adolescents. *Pacific Science Review B: Humanities and Social Sciences*, 2(3), 100-105.